

Lang vej til strategimål for kalvedødelighed

Kalvedødeligheden er stadig for høj. Reduktion afhænger af god ledelse, men nye værktøjer kan også hjælpe til.

I Kvægs Strategi 2018 lyder målet for kalvedødeligheden på 5,5 pct. Desværre er der lang vej endnu. Tallet for den gennemsnitlige dødelighed har de seneste år ligget ret stabilt omkring 8 pct. At tallet ikke i højere grad rykker nedad, undrer dyrlæge Henrik Læssøe Martin, VFL, Kvæg.

”Det er mit indtryk, at landmændene har den viden, der skal til. De fleste ved, at det handler om systematik i de daglige opgaver. Nøgleordene er gode råmælksrutiner, god hygiejne, rigelig mælk og strøelse – specielt i vinterperioden – samt grundig overvågning og rettidig sygdomsbehandling. Men for nogle kan det måske være svært at få prioriteret tiden til disse vigtige arbejdsopgaver”, mener Henrik Læssøe Martin.

Scorekort

Du kan se scorekortet på landbrugsinfo.dk -> kødproduktion -> slagtekalve -> Screening for luftvejsproblemer.

Råd om ventilationsanlæg

Her er en liste over rådgivere, uddannet til at designe ventilationsanlæggene: www.landbrugsinfo.dk -> Byggeri -> Stalde -> Kvægstalde -> Staldteknik -> Ventilation -> Raadgivning-om-etablering-af-ventilation-i-kalvestalde

Han erkender, at god kalvepasning tager tid.

”Men de ekstra timer, der bruges på at passe de raske kalve optimalt, kan som regel spares på nedsat behov for pasning og behandling af syge kalve. Dertil kommer, at de kviekalve, der kommer godt igennem kalveperioden, kan løbes tidligere og kommer til at yde væsentligt mere mælk end dem, som har skrantet sig gennem perioden,” påpeger Henrik Læssøe Martin.

Brug brixmåler til råmælken

Et af de vigtigste redskaber til at få sunde og stærke kalve er tidlig tildeling af rigeligt med råmælk af god kvalitet. Til at måle kvaliteten af råmælken opfordrer Henrik Læssøe Martin til, at man bruger en såkaldt brixmåler.

”Flere undersøgelser har vist, at brixmåleren giver et væsentligt mere retvisende billede af råmælkskvaliteten end kolostrometeret. Derfor har flere landmænd allerede taget den lille elektroniske måler i brug til bestemmelse af indholdet af antistoffer,” siger Henrik Læssøe Martin.

Systematisk vurdering

Når det handler om at forebygge luftvejsinfektioner hos kalve, anbefaler dyrlæge Henrik Læssøe Martin, at man bruger et såkaldt scorekort. Det amerikanske udviklede kort består af et skema med fotos af forskellige niveauer af sygdomstegn, man skal være opmærksom på. ”Det er ingen kunst at spotte en kalv med alvorlig lungebetændelse. Men med scorekortet får man en systematisk vurdering af kalvene,” siger Henrik Læssøe Martin.

Han kalder scorekortet for et ’superredskab’, som kan forbedre kalvesundheden drastisk.

”Kortet kan bidrage til, at man opdager luft-

Se ’European Agricultural Fund for Rural Development’ (EAFRD)

vejsinfektioner tidligere i forløbet. Dermed kan man behandle mere effektivt og begrænse smittespredningen. Værdien af dette har mange landmænd allerede fået øjnene op for,” påpeger han.

Han tilføjer, at de fleste kvægdyrlæger er introduceret til kortet og kan vejlede i brugen af det.

Mekanisk ventilation

Samtidig glæder Henrik Læssøe Martin sig over endnu en amerikansk håndsrækning, der kan være med til at skubbe kalvedødeligheden nedad. Det drejer sig om et mekanisk ventilationsystem, som i USA har reduceret luftvejslidelser hos kalve med helt op til 75 pct.

”Den nye type af ventilationsystemer kan blive næsten lige så betydningsfuld for sundheden som råmælken. Jeg føler mig overbevist om, at vi hermed har et system, der kan skabe god luft i kalvestaldene og løse vores mangeårige problemer med dårlig luft, kulde og træk,” fastslår Henrik Læssøe Martin, der siden efteråret har arbejdet på at sikre systemet fodfæste i Danmark.

En række danske rådgivere er blevet uddannet til at designe anlæggene, og flere firmaer er klar til at levere de nødvendige komponenter.

/Kirsten Marstal

Susanne og Jens Ole Nielsen har 220 køer og p.t. et halvt hundrede kalve. Foto: Henrik Lomholt Rasmussen.

tema | Kalvedødelighed

Systematik fremmer kalvevelfærden

Kontrol af råmælk og faste rutiner har medført lavere kalvedødelighed på en gård ved Vorbasse.

Mindre uvished i driften og et fald i kalvedødeligheden. Det er følgerne af, at Susanne og Jens Ole Nielsen det seneste år har systematiseret opgaverne med kalveopdræt på deres gård ved Vorbasse.

”Det bliver hurtigt en rutine at holde sig selv op på at få tingene gjort til tiden. Fx når det gælder om at måle og notere råmælkskvaliteten,” siger Jens Ole Nielsen og hiver et skema op af skuffen i sit skrivebord på staldkontoret.

Af skemaet fremgår det blandt andet, at kalv nr. 3237 blev født af ko nr. 2419 21. januar klokken 7.05, og at kalven et kvarter senere fik tre liter råmælk – plus mælk fra patning – med en vægtfylde på 1.065.

Tallet angiver et tilstrækkeligt indhold af anti-stoffer og dermed en råmælk af god kvalitet. En kvalitet Jens Ole Nielsen siden november 2013 har målt med et kolostrometer på råd fra sin dyrlæge.

”Vores kalve døde bl.a. af diarré og lungebetændelse. Men når en kalv er kommet levende ud, skal den også overleve og helst holde sig rask. Bliver den syg, får den mindre tilvækst og lavere mælkeydelse som ko. Man kan ikke gardere sig 100

pct. mod, at en kalv dør, men vi tror, at bl.a. kontrol af råmælken har været med til at reducere vores kalvedødelighed,” siger Susanne Nielsen. Udenfor er en af de to ukrainske medhjælpere ved at dampvaske nogle af gårdens kalvehytter.

”Det er, sammen med en grundig vask af kalveskålene, også med til at reducere risikoen for sygdomme,” påpeger Jens Ole Nielsen, inden han stopper op ved en tavle på væggen i stalden.

”Her skriver vi, hvor megen mælk hver kalv har drukket morgen og aften. Der behøver ikke være panik, hvis en kalv måske ikke lige drikker de anbefalede fire liter hver gang. Men tavlen er et af de redskaber, som med det samme fortæller os om uregelmæssigheder,” påpeger Jens Ole Nielsen.

God kontakt

Imens er hans kone smuttet ind til kalv nummer 95.

”Den drak ingen mælk til morgen, men ser nu alligevel rask ud. Den er frisk i øjnene og er ikke snottet,” konstaterer Susanne Nielsen i kalvehytten og stryger kalven over ryggen.

”Det er vigtigt at have god kontakt til dyrene og at give sig tid til dem. De skal ikke fare hen i et hjørne, når man nærmer sig, men være nysgerrige,” understreger hun. /Henrik Lomholt Rasmussen

Frisk luft og lettere logistik for 3,8 mio. kr.

Overtryksventilation skal nedbringe kalvedødeligheden i en ny stald.

Nu skal det være! Efter i årevis at have haft kalve her, der og et tredje sted på fire bedrifter ved Suldrup i Himmerland er man på I/S Oosterhof ved at bygge en ny stald udelukkende til kalve. Både for at lette logistikken og for at nedbringe kalvedødeligheden.

”Den er for høj hos os, især om vinteren, hvor vi på grund af blandt andet kulde, træk og sygdomstilfælde er oppe på omkring 10 pct. Derfor forsyner vi den nye stald med et overtryksventilationsanlæg i forventning om, at det vil skabe et bedre indeklima,” fortæller Pieter Oosterhof, der hentede inspiration til at installere anlægget på en studietur i USA.

I nybyggeriet vil en blæser trække frisk luft ind og lede den videre via et godt 50 meter langt rør ophængt i loftsspærrene.

Sektionering af kalvene og et køkken med opvaskemaskine til kalveskålene skal også være med til at sikre en øget hygiejne i den nye stald. Der kommer til at stå i 3,8 mio. kr. En investering, der bliver alle pengene værd ifølge Pieter Oosterhof.

”Stalden bliver en fordel både med hensyn til logistik, økonomi og kalvevelfærd. Lige nu passer tre-fire ansatte kalvene og tager sig af andre opgaver. Til den nye stald har vi ansat en erfaren kvinde på 30 år, der kun skal koncentrere sig om kalvene,” siger Pieter Oosterhof.

Et andet plus er friheden for at skulle skifte tøj og vaske støvler, når man går fra stald til stald.

”Og så kan vi strø med maskine og skal kun køre én gang med fuldodervognen,” påpeger han.

Pieter Oosterhof driver sammen med sin far, Hessel Jan, en bedrift med 1.150 køer og 9 ansatte.

/Henrik Lomholt Rasmussen

Kvalitetskontrollen af råmælk halter

En undersøgelse viser, at flere landmænd ikke tester råmælken, selv om de kender til vigtigheden af kvalitetskontrol.

Selv om landmænd er klar over vigtigheden af at give deres kalve råmælk af høj kvalitet, kniber det med at få testet råmælken. Det påpeger agrobiologistuderende Rikke Bundgaard på baggrund af en spørgeskemaundersøgelse, hun har foretaget blandt 127 mælkeproducenter.

”Ifølge undersøgelsen mener hver tredje landmand, at diarré hos kalve skyldes, at de ikke har fået ordentlig råmælk. Alligevel tester kun 34 pct. altid råmælkskvaliteten,” siger Rikke Bundgaard, der har lavet undersøgelsen som en del af sin bacheloropgave.

Projektet, der har titlen ’Management omkring kalve i danske malkekvægsbesætninger’, skal give nye ideer til, hvordan landmænd kan mindske andelen af tilfælde af diarré og sygdomme, der er afledt af lidelsen.

”Nogle arbejder måske i en fast rytme, som ikke virker. Mit mål med opgaven er at give en mulighed for at komme ud af de gamle vaner og finde nye måder at gøre tingene på,” forklarer Rikke Bundgaard.

Første skridt

Spørgeskemaundersøgelsen er første skridt i hendes projekt, der er færdigt 10. juni. Ud over kvalitetskontrol af råmælken er nytænkning tilsyneladende også tiltrængt på andre områder, viser Rikke Bundgaards undersøgelse.

Blandt andet er hun kommet frem til, at 36 pct. reducerer mælkemængden ved diarré, mens 23 pct. mener, at kalvene slet ikke skal have mælk ved diarré.

”Der er klare anbefalinger om, at mællemængden skal opretholdes i forbindelse med diarré. Derudover skal man supplere med ekstra væske tilsat elektrolytter. Elektrolytblendingerne kan ikke erstatte mælken. Kalvene kommer hurtigt i energimangel og får nedsat modstandskraft,” påpeger Rikke Bundgaard.

Nye rutiner

Også når det gælder brugen af råmælksbanker, er der behov for nye rutiner. Blot 40 pct. af de 127 landmænd, som besvarede Rikke Bundgaards undersøgelse, tester altid kvaliteten af råmælken, før den kommer i banken. Det giver ikke mening, anfægter Rikke Bundgaard.

”Hvis man ikke tester råmælkskvaliteten, hvorfor så benytte råmælksbank? Man kender ikke til kvaliteten på den mælk, man giver kalvene. Det sker på trods af, at mange undersøgelser har vist, at især råmælkskvaliteten har stor betydning for, om kalvene får diarré,” siger Rikke Bundgaard. /Henrik Lomholt Rasmussen

Obligatoriske blodprøver i salmonella-besætninger fra juli måned

Fra 15. juli skal både malke- og kødkvægsbesætninger i salmonella-niveau 2 og 3 have udtaget blodprøver hver 3. måned.

Stramningerne i salmonellabekendtgørelsen, som trådte i kraft 15. juli sidste år, bliver om kort tid endnu mere mærkbare. De besætninger, som 15. juli i år endnu ikke har formået at komme i niveau 1, skal, ifølge bekendtgørelsen, have udtaget blodprøver hver 3. måned. Blodprøverne har til formål at vise, om besætningens handlingsplan har standset smittespredningen. Af samme grund skal prøverne tages af de dyr, som er mest følsomme over for smitte – dvs. de 10 yngste dyr over 3 måneder. Viser prøverne, at der stadig sker smittespredning, skal der udtages prøver for salmonellabakterier via gødnings- og gylleprøver. Hvis disse prøver er positive, pålægges besætningen særslagning, og dyrene skal indtransporteres sidst på dagen. Omkostningerne til indtransport og særslagning skal dækkes af leverandøren.

Slagtekalvebesætninger fritaget

For nysmittede besætninger gælder kravet om

blodprøver fra et år efter, at besætningen er konstateret smittet og sat i niveau 2. Nysmitte defineres ved, at besætningen ikke har haft salmonella i et år.

Det er producentens eget ansvar at få taget prøverne, både blod- og evt. gødnings-/gylleprøver.

Mens krav om blodprøver fra 15. juli gælder både malke- og kødkvægsbesætninger, er slagtekalvebesætningerne fritaget indtil 15. juli 2015. Men de skal, i lighed med de øvrige, også have en handlingsplan for sanering.

Alle skal have en handlingsplan

Alle besætninger i niveau 2 og 3, både kød- og mælkeproducerende, skal altså have en handlingsplan for, hvordan man vil komme salmonella til livs i besætningen. En handlingsplan skal udarbejdes af den besætningsansvarlige i samarbejde med besætningsdyrlægen og skal som minimum indeholde følgende punkter:

- Målsætning: Beskrivelse af, hvornår besætningen forventes at opfylde bekendtgørelsens krav for at komme i salmonellaniveau 1
- Kortlægning af udbredelse og smitteveje

Kravene om blodprøver er et led i kvægbrugets frivillige handlingsplan om at nå et salmonella-frit kvægbrug i 2016. Læs mere på www.salmonella.dk

- Beskrivelse af nødvendige hygiejniske og driftsmæssige forbedringer
- Strategi for testning af kalve, kvier og evt. køer og en plan for vurdering af resultaterne.

Kravene er et led i kvægbrugets frivillige handlingsplan om at nå et salmonella-frit kvægbrug i 2016.

Læs mere på: www.salmonella.dk. Yderligere oplysninger om prøverne kan fås ved henvendelse til Hanne Klejs Hansen, VFL, Kvæg på: 8740 6656 eller mail: hkh@vfl.dk

/Kirsten Marstal

Rekordhøj mælkepris gav økonomisk fremgang i 2013

De første indberettede regnskaber for 2013 viser en markant fremgang i indtjeningen for de fleste kvægbrugere. Dog mindre for økologerne, som ikke havde ydelsesfremgang.

Der er fremgang i driftsresultatet på både konventionelle og økologiske bedrifter. Det er konklusionen, efter mange regnskaber for 2013 er indberettet. På de konventionelle bedrifter med i gennemsnit 193 køer og 171 ha steg resultatet fra 94.000 kr. i 2012 til 460.000 kr. i 2013. På de økologiske bedrifter med i gennemsnit 172 køer og 218 ha steg resultatet fra 299.000 kr. i 2012 til 414.000 kr. i 2013. En rekordhøj mælkepris var den helt overvejende årsag til fremgangen. Dog bidrog en lidt lavere forrentning af gælden (inkl. bidragssatser og rentemarginer) også positivt til det økonomiske resultat. Højere foderomkostninger og højere kontante kapacitetsomkostninger – især lønomkostninger – dæmpede fremgangen på begge bedriftstyper.

Fremgangen ikke så stor hos økologerne

Fremgangen i driftsresultat var knap så markant på de økologiske bedrifter, fordi disse bedrifter ikke opnåede en fremgang i køernes ydelse. Mælkeindtægten steg derfor alene som følge af en højere mælkepris. På de konventionelle bedrifter steg mælkeindtægten derimod både som følge af en højere pris og en højere ydelse

pr. ko, idet sidstnævnte steg med 2,8 pct. Det antyder, at de konventionelle bedrifter er gået efter at hæve ydelsen pr. ko til trods for lidt højere priser på indkøbt kraft- og proteinfoder. De økologiske bedrifter har derimod både været ramt af en dårlig grovfoderforsyning som følge af et koldt forår, og en tør sommer. De har ikke villet eller måske heller ikke kunnet øge tildelingen af kraftfoder. Det sidste som følge af, at minimum 60 pct. af foderet skal være grovfoder.

Fortsat høj gæld og få investeringer

De konventionelle og økologiske bedrifter reducerede gælden pr. ko med ca. 2.000 kr. henholdsvis 6.000 kr. pr. ko. Gælds niveauet forblev derfor højt i 2013. Soliditetsgrader på 13,7 (konventionelle bedrifter) og 19,5 (økologiske bedrifter) understreger, at bedrifterne fik et pusterum i 2013. Økonomien er dog fortsat meget sårbar på mange bedrifter, og derfor var investeringsniveauet fortsat lavt i 2013. Det er ganske enkelt svært at lånefinansiere investeringer.

Omkostningerne oversteg mælkeprisen

Driftsresultater inkluderer hverken egen løn eller forrentning af egen kapital. De duer derfor ikke til at vurdere økonomien i at producere mælk. Som landmand skal man derfor se på: Hvad er omkostningerne ved at producere mælk på min ejendom?

Og hvad får jeg for mælken? Ved at sammenligne omkostningerne til produktion med mælkeprisen får man et præcist udtryk for økonomien i at producere mælk.

Ved en forrentning af hele landbrugskapitalen til 4 pct. og en ejer aflønning på 450.000 kr. var omkostningerne ved at producere et kg EKM 3,06 kr. i 2013, mens mælkeprisen var 2,87 kr. På de økologiske bedrifter var omkostningerne 3,71 kr. pr. kg EKM i gennemsnit, mens mælkeprisen var 3,33 kr. Der var således underskud ved at producere mælk både på de konventionelle og de økologiske bedrifter i 2013. Det til trods for en højere mælkepris.

/Susanne Clausen

På de konventionelle bedrifter steg mælkeindtægten både på grund af højere pris og højere ydelse. Foto: Colourbox.

Smittebeskyt ved udlevering

Alt for mange kvægbrugere løber en stor smitterisiko ved udlevering af levende kvæg fra besætningen. Ny FarmTest sætter fokus på, hvordan man bedst indretter udleveringsfaciliteterne.

Langt de fleste kvægbrugere er opmærksomme på, hvor vigtig smittebeskyttelse er. Mange steder kunne forholdene omkring udlevering og udleveringsfaciliteter til levende kvæg dog godt forbedres. Derfor har Videncentret for Landbrug, Kvæg udarbejdet en FarmTest, hvor man kan hente gode råd og forslag til, hvordan faciliteterne indrettes bedst – rigt illustreret med fotos.

“Placering og fysisk udformning af udleveringsfaciliteterne betyder rigtig meget for, hvor stor smitterisikoen er. Hvis indretningen fx betyder, at vognmanden skal ind i stalden for at hente dyrene, er der nærmest tale om en åben invitation til smitte fra alle de besætninger på ruten, han har været i først. Men udleveringsfaciliteter behøver ikke være særlig komplicerede – de kan såmænd udgøres af en kreaturvogn,” lyder det fra konsulent Inger Dalgaard.

Hun har udarbejdet FarmTesten med titlen ‘Smittebeskyttelse ved udlevering af Kvæg’. Testen

bygger bl.a. på besøg hos 21 kvægbrugere, som har gjort et eller flere tiltag for at forebygge smitte i forbindelse med udlevering af dyr fra bedriften. Nogle af de væsentligste anbefalinger fra testen kan kort opsummeres sådan:

- Der skal være direkte adgang til udleveringsrummet, så chaufføren ikke skal ind i stalden for at hente dyrene.
- Gulv i ét plan, dvs. ingen trin mellem udleveringsboks og lastbil.
- Vand og afløb i udleveringsrummet, så det kan vaskes og udtørres efter brug.
- Mulighed for hånd- og støvlevask ved udleveringen.
- Dyr, som ikke er vant til at gå sammen, skal holdes adskilt i udleveringsboksene.
- I udendørs udleveringsfaciliteter må vejrliget ikke blive en belastning.
- Dyrene skal have adgang til foder, vand og hvile i udleveringsboksen. Hvis de opholder sig i den i mindre end en time, kan foder og hvile undlades. Spædekølve skal dog altid have adgang til hvile.
- Udleveringsboksen bør placeres, så ekstern trafik ikke blandes med gårdens interne trafik. Find FarmTesten på www.FarmTest.dk

/Kirsten Marstal

Udlevering fra en kreaturvogn er både smittebeskyttet og arbejdssikkert. Foto: Inger Dalgaard.

Markant fald i antal termoresistente kim

Fokus på termokim hos Arlas leverandører har medført en halvering siden 2010.

Siden 2010 er det lykkedes Arlas leverandører at nedbringe det gennemsnitlige tal for termoresistente kim (termokim) markant fra 2.000 til ca. 1.000. Termokim kan være ødelæggende for osteproduktionen og giver samtidig mejeriet ekstra omkostninger til rengøring af produktionsapparatet. Derfor har Arla siden 2010 foretaget to årlige screeninger for denne type kim. Besætninger med meget høje termokimtal har efterfølgende fået besøg af Videncentrets kvalitetsrådgivere.

“Termokim handler i høj grad om vask af malkekanlæg og køletank. Derfor er det især her, vores rådgivere har rettet fokus og set på, hvad der kunne forbedres,” fortæller specialkonsulent Per Justesen, Videncentret for Landbrug, Kvæg.

“Det, vi kan se, er, at de pågældende producenter, der efterfølgende har foretaget de foreslåede ændringer, i høj grad har opnået resultater,” lyder det videre fra Per Justesen.

De årlige screeninger har også vist, at der er god sammenhæng mellem lavt totalkimtal og lavt termokimtal. Derfor har Arla konkluderet, at det ikke er nødvendigt at indføre løbende – og dyre – termokimundersøgelser med samme hyppighed som totalkimundersøgelserne. Men de to årlige screeninger fortsætter indtil videre.

Arlas leverandører udgør ca. 93 pct. af mælkeproducenterne i Danmark.

/Kirsten Marstal

VFL, Kvæg har overtaget registreringsprogrammet Bovisoft og er nu i fuld gang med at videreudvikle værktøjet.

For to måneder siden overtog Videncentret for Landbrug, Kvæg registreringsprogrammet Bovisoft. Programmet er ifølge afdelingsleder for KvægIT, Vibeke Christensen, et godt og gennemprøvet program.

“I øjeblikket er vi i fuld gang med at synkronisere Bovisoft med VFL's it-programmer,” forklarer Vibeke Christensen.

Overlappende elementer i de to programmer ensrettes, så de arbejder med de samme begre-

Hvis man går efter en færdig pakkeløsning til stalden, er Bovisoft et godt valg. For 17.770 kr. får man skærm, pc, opsætning, installation, program og introduktion. Foto: VFL, Kvæg.

ber og beregningsmetoder. Det giver størst mulig sammenhæng og fleksibilitet i registreringsværktøjerne.

Forbedringer på vej

Men forbedringer af Bovisoft er også på vej. Ligesom man i DMS Dyreregistrering kan registrere yverbehandlinger på enkeltkirtler, så vil det samme blive muligt i Bovisoft. Ligeledes vil man kunne bestille øremærker via Bovisoft.

“Det er de elementer, som bliver koblet på Bovisoft inden for nærmeste fremtid, men på lidt længere sigt vil der komme en række yderligere forbedringer til,” lover Vibeke Christensen.

Idemanden bag Bovisoft, Jesper Mortensen, indgår nu i det team, der arbejder med udvikling, salg og implementering af VFL, Kvægs it-løsninger generelt. Derfor vil han fortsat have stor indflydelse på Bovisofts fremtid.

Med den fælles udvikling af DMS Dyreregistrering og Bovisoft har kvægbrugerne tre platforme til registrering: pc, berøringsskærm og mobil via SmartKoen.

/Kirsten Marstal

Vores Mælk®
- en ren fornøjelse